

Børn og alkohol i Danmark 2014

- en kortlægning blandt 12-14-årige

Børn og alkohol i Danmark 2014 – **en kortlægning blandt 12-14-årige**

Denne rapport er udarbejdet af 'Fuld af liv'- kampagnens evalueringsenhed ved:

Christina Schiøth

- Praktikant, stud.scient.san.publ. (Folkesundhedsvidenskab)

Anne Sofie Christensen

- Analyse- og evalueringskonsulent, cand.scient.san.publ. (Folkesundhedsvidenskab)

Anne Friis Krarup

- Analyse- og evalueringskonsulent, cand.scient.san.publ. (Folkesundhedsvidenskab)

Christine Lind Behrens

- Analyse- og evalueringskonsulent, cand.scient.san.publ. (Folkesundhedsvidenskab)
- Ansvarlig kontaktperson for denne kortlægning – kan kontaktes på behrens@cancer.dk og tlf.: 35 25 77 36

Uddrag, herunder figurer og kortere citater, er tilladt med kildeangivelse:

Schiøth C, Christensen AS, Krarup AF & Behrens CL

Børn og alkohol i Danmark 2014 – en kortlægning blandt 12-14-årige

Kræftens Bekæmpelse og TrygFonden smba (TryghedsGruppen smba) 2015

Kræftens Bekæmpelse

Forebyggelse & Oplysning

Strandboulevarden 49

2100 København Ø

Tlf.: 35 25 75 00

Rapporten findes udelukkende i elektronisk form og er tilgængelig via

www.fuldafliv.dk

Forside: Colourbox

ISBN: 978-87-7064-269-9

Copyright©

Kræftens Bekæmpelse og TrygFonden smba (TryghedsGruppen smba)

September 2015

Alle rettigheder forbeholdes.

Forord

Det er efterhånden velkendt, at alkohol er sundhedsskadeligt og er forbundet med både ulykker, over 60 forskellige sygdomme og mere end 4.000 årlige dødsfald. Alkohol har siden 1988 været på WHO's liste over stoffer, der med sikkerhed er kræftfremkaldende for mennesker.

Alkoholvaner grundlægges i ungdommen, og vi ved, at unge er særligt sårbare over for alkohol. Vi ser i disse år en tendens til, at danske unges alkoholforbrug falder, men danske unge drikker stadig en hel del mere end unge i andre europæiske lande. På den baggrund har Kræftens Bekæmpelse og TrygFonden i 2014 igangsat alkoholkampagnen 'Fuld af liv'. Det er en bredspektret oplysningskampagne, som har til formål at udskyde alkoholdebuten og nedsætte alkoholforbruget blandt unge og dermed lægge grunden til en sundere alkoholkultur i Danmark.

'Fuld af liv'-kampagnen sætter i denne rapport fokus på 12-14-årige børns erfaringer med alkohol i Danmark. Formålet med rapporten er at give offentligheden – herunder politikere og presse – et indblik i børns viden, holdninger og adfærd i forhold til alkohol. Alkohol er ikke tilladt for børn under 16 år, og ingen 12-14-årige bør have erfaringer med alkohol. Rapporten viser, at det er de færreste 12-14-årige, der drikker alkohol. 89 % drikker aldrig alkohol, 23 % har prøvet at drikke en hel genstand, og kun 3 % har prøvet at være fulde. 'Fuld af liv'-kampagnen lancerer i september 2015 en oplysnings- og dialogkampagne til forældre, som skal klæde dem på til at tage stilling til og opsætte regler og rammer for deres børns forhold til alkohol. Formålet er at inddrage forældrene i at få færre børn under 16 år til at drikke alkohol.

Peter Dalum, projektchef i Kræftens Bekæmpelse og TrygFondens alkoholkampagne 'Fuld af liv'
September 2015

Indholdsfortegnelse

Sammenfatning.....	4
Konklusioner og anbefalinger	6
1. Indledning.....	7
2. Børns alkohol- og fuldsksdebut.....	10
3. Børns alkoholforbrug	13
4. Grunde til at drikke/ <i>ikke</i> at drikke alkohol.....	16
5. Alkohol som en social aktivitet.....	18
6. Forældres holdninger og indflydelse på børns alkoholvaner	20
7. Kendskab og holdninger til aldersgrænser for køb af alkohol	23
8. Unges kendskab til risici ved alkoholforbrug	26
10. Metode.....	28
Litteratur.....	31

Sammenfatning

I denne rapport kortlægges 12-14-årige børns erfaringer med alkohol i Danmark anno 2014. Rapporten er baseret på data fra en webbaseret spørgeskemaundersøgelse blandt 1.000 børn i alderen 12-14 år. Undersøgelsen er gennemført af analysebureauet TNS Gallup A/S og er nationalt repræsentativ i forhold til køn, alder og landsdel (øst/vest). Rapporten er udarbejdet af Kræftens Bekæmpelse og TrykFondens alkoholkampagne 'Fuld af liv'.

Alkoholdebut og -forbrug

Knap en fjerdedel (23 %) af de 12-14-årige har prøvet at drikke en hel genstand, mens 3 % har prøvet at være fulde. Langt flere 14-årige end 12-årige har erfaringer med alkohol. Størstedelen af de 12-14-årige (96 %) drikker ikke alkohol i løbet af en typisk uge. Blandt 12-14-årige, der har prøvet at drikke en hel genstand, var 12 % under 12 år ved deres alkoholdebut.

Alkoholkultur blandt unge

De 12-14-årige, der drikker alkohol¹ (n=104), angiver især, at de drikker, fordi det er festligt og socialt. Blandt de 12-14-årige, der *ikke* drikker alkohol (n=890), angiver de fleste, at de ikke drikker, dels fordi de mener, at de er for unge, dels fordi de ikke må drikke for deres forældre, og dels fordi deres venner ikke drikker alkohol.

Når de 12-14-årige drikker alkohol, gør flest det sammen med deres venner (65 %), men der er også 44 %, der angiver, at de er sammen med deres forældre, når de drikker alkohol.

En femtedel (20 %) af de 12-14-årige, der drikker alkohol, har oplevet at blive presset af deres venner til at drikke mere alkohol, end de har haft lyst til.

Forældres indblanding i 12-14-åriges alkoholvaner

47 % af de 12-14-årige ved, hvornår de må begynde at drikke alkohol ifølge deres forældre. 7 % angiver, at de må/måtte begynde at drikke alkohol før de fylder 15 år. 31 % angiver, at de må begynde at drikke alkohol, når de er 15-16 år, mens 9 % angiver, at de må begynde at drikke alkohol, når de er 17-18 år.

To tredjedele af børnene (65 %) mellem 12 og 14 år synes, at det er godt eller meget godt, hvis forældrene blander sig i deres alkoholvaner, mens meget få er imod (3 %).

Kendskab og holdninger til aldersgrænser for køb af alkohol

Mere end en tredjedel (35 %) af de 12-14-årige kender til aldersgrænserne for køb af alkohol. Knap fire ud af ti børn (36 %) i alderen 12-14 år går ind for en samlet aldersgrænse på 18 år for køb af alkohol, uanset alkoholprocent, mens 39 % er imod, og resten svarer "Ved ikke".

¹ Unge, der drikker alkohol, er unge, der har angivet, at de drikker alkohol oftere end aldrig.

Alkoholforbrug og sundhedsrisiko

Størstedelen (86 %) af børn i 12-14-årsalderen er bevidste om, at der er en sundhedsskadelig risiko forbundet med at drikke alkohol. Når de 12-14-årige i et åbent spørgsmål spørges til, hvilke sygdomme, de mener, at et stort alkoholindtag kan medføre, er det især leverskader, der nævnes. 8 % nævner kræft.

Konklusioner og anbefalinger

Konklusion

En fjerdedel (23 %) af børnene i 12-14-årsalderen har haft deres alkoholdebut, og 12 % af disse var under 12 år første gang, de drak en hel genstand.

Anbefaling

Ingen børn under 16 år bør drikke alkohol. Det er således vigtigt at gøre en indsats for, at børn og unges alkoholdebut udsættes.

Konklusion

Andelen af børn, der har haft deres alkoholdebut, er 9 % blandt de 12-årige, 18 % blandt de 13-årige og 43 % blandt de 14-årige.

Anbefaling

Hvis unges alkoholdebut skal udsættes, er det vigtigt med en indsats, netop når børnene er 12-14-år, eftersom det netop er i perioden fra børnene er 12 år til de er 14 år, at mange drikker en hel genstand første gang.

Konklusion

Tre fjerdedele af de 12-14-årige (77 %) har ikke haft alkoholdebut. Det er således ikke normen blandt 12-14-årige at drikke alkohol.

Anbefaling

Det er vigtigt, at Kræftens Bekæmpelse og TrygFondens 'Fuld af liv'-kampagne sammen med andre aktører på alkoholområdet tydeliggør, at alkohol ikke er for børn. Samtidig er det vigtigt at bidrage til at gøre op med en alkoholkultur, hvor børn og unge føler sig presset til at begynde at drikke alkohol, f.eks. fordi de tror, at alle andre gør det.

Konklusion

De fleste 12-14-årige (65 %) påskønner, hvis deres forældre blander sig i deres alkoholforbrug.

Anbefaling

Alkoholkampagnen 'Fuld af Liv' og andre aktører på alkoholområdet bør støtte forældre i at tage stilling til samt sætte rammer og regler for deres børns alkoholvaner.

1. Indledning

I denne rapport kortlægges 12-14-årige børns erfaringer med alkohol i Danmark 2014.

Formålet med rapporten er 1) at give offentligheden – herunder politikere og presse – et indblik i børns viden, holdninger og adfærd i forhold til alkohol og 2) at præsentere resultater, som Kræftens Bekæmpelse og TrygFondens alkoholkampagne 'Fuld af liv' kan anvende i planlægningen af den fremtidige kampagneindsats.

Rapporten er udarbejdet af evalueringsenheden i Kræftens Bekæmpelse og TrygFondens 'Fuld af liv'-kampagne.

Baggrund

Alkohol er kræftfremkaldende

Alkohol øger risikoen for kræft i mundhulen, svælget, struben, spiserøret, leveren, brystet, tyk- og endetarmen, og risikoen for kræft stiger med mængden af alkohol, der indtages. I Danmark er 8 % af alle kræfttilfælde blandt mænd og 3 % blandt kvinder relateret til alkoholindtag (1). Det svarer til, at der hvert år er ca. 1.300 mænd og ca. 500 kvinder, der rammes af kræft som følge af deres alkoholforbrug. Alkohol øger også risikoen for andre alvorlige sygdomme. Hertil kommer en lang række psykiske og sociale skader. Samlet set betyder det, at alkohol er én af de førende risikofaktorer for sygelighed, funktionsnedsættelse og dødelighed (2). Det estimeres, at alkohol årligt forårsager ca. 4.000 dødsfald (3).

Alkoholvaner grundlægges i ungdommen

Unge, der i teenageårene har et stort forbrug af alkohol, har en større risiko for senere i livet at drikke mere end andre voksne (4), og en tidlig alkoholdebut (før 14-årsalderen) øger risikoen for alkoholfafhængighed og dermed alkoholrelaterede sygdomme senere i livet (5-7). Et amerikansk studie har eksempelvis fundet, at for hvert år, alkoholdebuten udskydes efter det 14. år, reduceres risikoen for afhængighed senere i livet med 14 % (6).

Unge i Danmark drikker mere end unge i andre europæiske lande

En undersøgelse fra 2011, baseret på data fra 36 europæiske lande, viser, at 37 % af danske 15-16-årige har drukket sig fulde mindst én gang i løbet af den seneste måned. Det er mere end i noget andet europæisk land, hvor den tilsvarende gennemsnitlige andel er 17 % (8;9).

Alkoholkampagnen 'Fuld af liv'

Kræftens Bekæmpelse og TrygFondens alkoholkampagne 'Fuld af liv' blev igangsat i 2014 og arbejder for at udsætte alkoholdebut og nedsætte alkoholforbrug blandt unge. I denne rapport er der fokus på målet om at udsætte alkoholdebuten blandt unge, idet rapportens analyser omhandler de 12-14-årige, der slet ikke bør drikke alkohol.

Datagrundlag

Undersøgelsen bygger på data fra 1.000 børn i alderen 12-14 år. Data er indsamlet af analysebureauet TNS Gallup A/S ved hjælp af et webbaseret spørgeskema i perioden 3. februar til 9. marts 2014. Undersøgelsen er nationalt repræsentativ på køn, alder og landsdel (øst/vest). Foruden alkoholvaner blev der, under dataindsamlingen, også spurgt ind til respondenternes solarievaner. Disse data er afrapporteret i rapporten "Børn og unges solarievaner 2013", der kan læses på www.skrunedforsolen.dk.

I kapitel 2 og 3 om børns alkohol- og fulds-kabsdebut og børns alkoholforbrug er der lavet analyser opdelt på køn, alder og region², men i resten af rapporten er der udelukkende foretaget frekvensanalyser. Det skyldes, at mange spørgsmål kun er stillet til 12-14-årige, der drikker alkohol, og da denne gruppe er meget lille, vil analyser opdelt i mindre grupper være behæftet med stor statistisk usikkerhed.

Alle analyser er foretaget i PASW Statistics 18 (SPSS Inc.).

Procenttallene i de forskellige tabeller er afrundede og vil derfor i nogle tilfælde summere til mere end 100 %.

For mere information om rapportens datagrundlag og metode, se kapitel 10: Metode.

² I figurerne er køns-, alders- og regionsforskelle medtaget, hvor de er signifikante.

Definitioner

Genstande

En genstand svarer til en af følgende drikke: 1 almindelig øl, 1 glas vin, 1 alkoholcider, 1 alkoholsodavand, 1 drink/cocktail, 1 stort shot (f.eks. vodka) eller 2 store shots gajol/fisk. Desuden svarer 1 flaske vin til 6 genstande og 1 flaske spiritus til 20 genstande.

Alkoholdebut

Alkoholdebut er defineret som første gang, man drikker en hel genstand.

Fuldskabsdebut

Det er individuelt, hvor meget alkohol, der skal til, for at man oplever sig selv som fuld. Med fuldskabsdebut menes derfor den første situation, hvor man har drukket så meget alkohol, at man har følt sig fuld³.

Unge, der har prøvet at drikke alkohol og unge, der drikker alkohol

Udtrykket "unge, der har prøvet at drikke alkohol" bruges om unge, der har prøvet at drikke en hel genstand, mens "unge, der drikker alkohol" bruges om unge, der har prøvet at drikke en hel genstand og som på spørgsmålet om, hvor tit de drikker alkohol, ikke svarer "aldrig".

Respondenterne er i besvarelsen af spørgeskemaet blevet præsenteret for alle ovenstående definitioner.

Rapportens opbygning

Hvert kapitel indledes med en kort opsummering af, hvad tidligere danske undersøgelser har vist i forhold til børns erfaringer med alkohol. Dette kan hjælpe med at give læseren et overblik over, dels hvorvidt resultater fra denne rapport stemmer overens med tidligere fund, og dels hvilke forhold, omkring børn og alkohol, man endnu ikke ved så meget om. Dernæst følger et kortfattet tekststykke, som med ord beskriver, hvad figurerne i kapitlet viser, og til sidst er kapitlets resultater opstillet i figurer.

³ Denne definition af fuldskab er tidligere brugt i "Projekt Unge og Alkohol" (PUNA) (10).

2. Børns alkohol- og fuldskabsdebut

Andre danske undersøgelser viser:

21 % af 11-årige drenge og 7 % af 11-årige piger har ifølge en undersøgelse fra 2014 prøvet at drikke alkohol. Blandt 13-årige er det 32 % af pigerne og 36 % af drengene, der har prøvet at drikke alkohol, og blandt 15-årige gælder det for 74 % af pigerne og 77 % af drengene (11).

Andelen af børn, der har prøvet at drikke en hel genstand

Figur 2.1.

- Næsten en fjerdedel (23 %) af de 12-14-årige har prøvet at drikke en hel genstand.
- 9 % af de 12-årige, 18 % af de 13-årige og 43 % af de 14-årige har haft deres alkoholdebut. Det er således især, når de 12-14-årige nærmer sig 14 år, at de begynder at få erfaringer med alkohol.

Alkoholdebut

Figur 2.2.

- 12 % af de 12-14-årige, der har prøvet at drikke en hel genstand, var under 12 år ved deres alkoholdebut.

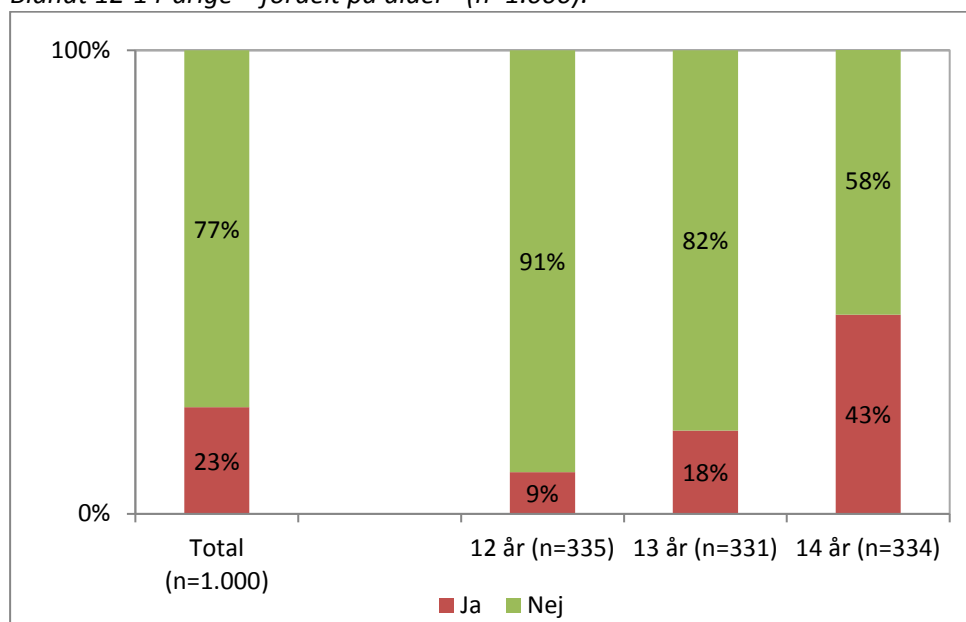
Hvor mange børn har prøvet at være fulde?

Figur 2.3.

- 3 % af de 12-14-årige har prøvet at være fulde.
- 1 % af de 12-årige, 2 % af de 13-årige og 8 % af de 14-årige har prøvet at være fulde.

Andelen af børn, der har prøvet at drikke en hel genstand

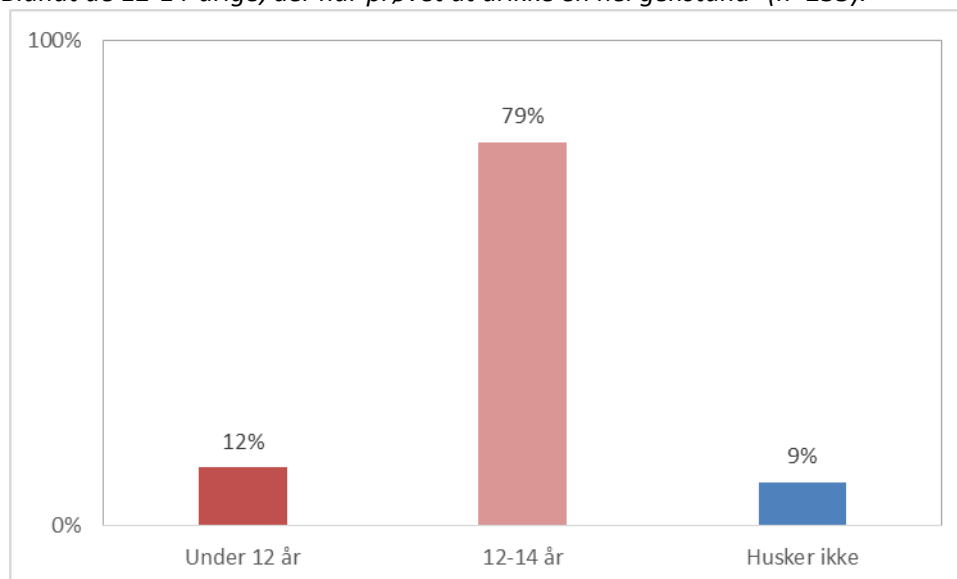
Figur 2.1. Har du nogensinde drukket en hel genstand?
Blandt 12-14-årige – fordelt på alder* (n=1.000).

*Ingen signifikant forskel på køn eller region.

Alkoholdebut

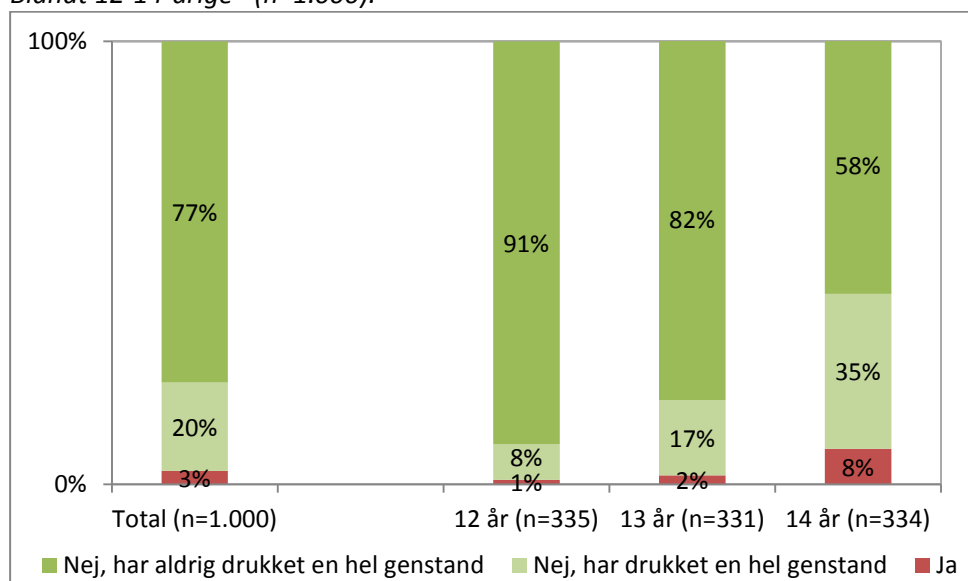
Figur 2.2. Hvor gammel var du, første gang du drak en hel genstand?
Blandt de 12-14-årige, der har prøvet at drikke en hel genstand⁴ (n=233).

⁴ Ingen analyse opdelt på køn, alder eller region, da gruppen, der har prøvet at drikke en hel genstand (n=233), er for lille til, at underanalyser vil være statistisk sikre.

Hvor mange børn har prøvet at være fulde?

Figur 2.3. Andelen af børn, der har prøvet at være fulde.
Blandt 12-14-årige* (n=1.000).

*Ingen signifikant forskel på køn eller region.

3. Børns alkoholforbrug

Andre danske undersøgelser viser:

Ifølge en undersøgelse fra 2014 drikker 1 % af drenge og 0 % af piger i 11-årsalderen alkohol mindst én gang ugentligt. Det samme gælder for 3 % af drenge og 2 % af piger i 13-årsalderen. Blandt 15-årige drikker 12 % af pigerne og 21 % af drengene alkohol mindst én gang ugentligt (11).

Hvor ofte drikker børn alkohol?

Figur 3.1.

- Blandt de 12-14-årige drikker 89 % aldrig alkohol – 77 % har aldrig drukket en hel genstand, mens 12 % har prøvet at drikke alkohol, men ikke drikker nu. Omkring hver tiende (9 %) angiver, at de drikker alkohol højst én gang om måneden, mens 2 % angiver, at de drikker alkohol 2 gange om måneden eller oftere.
- Andelen af børn, der angiver, at de drikker alkohol, er 2 % blandt 12-årige, 4 % blandt 13-årige og 24 % blandt 14-årige.

Hvor mange genstande drikker børn?

Figur 3.2.

- 96 % af de 12-14-årige drikker ikke nogle genstande i løbet af en typisk uge.
- Andelen af børn, der drikker alkohol i løbet af en typisk uge, er 1 % blandt 12-årige, 2 % blandt 13-årige og 9 % blandt 14-årige.

Hvor mange børn drikker mere end fem genstande ved samme lejlighed?

Figur 3.3.

- 3 % af de 12-14-årige har drukket mere end 5 genstande ved samme lejlighed mindst én gang i løbet af den seneste måned.
- Andelen af børn, der har drukket mere end 5 genstande ved samme lejlighed mindst én gang i løbet af den seneste måned, er 1 % blandt 12-årige, 1 % blandt 13-årige og 7 % blandt 14-årige.

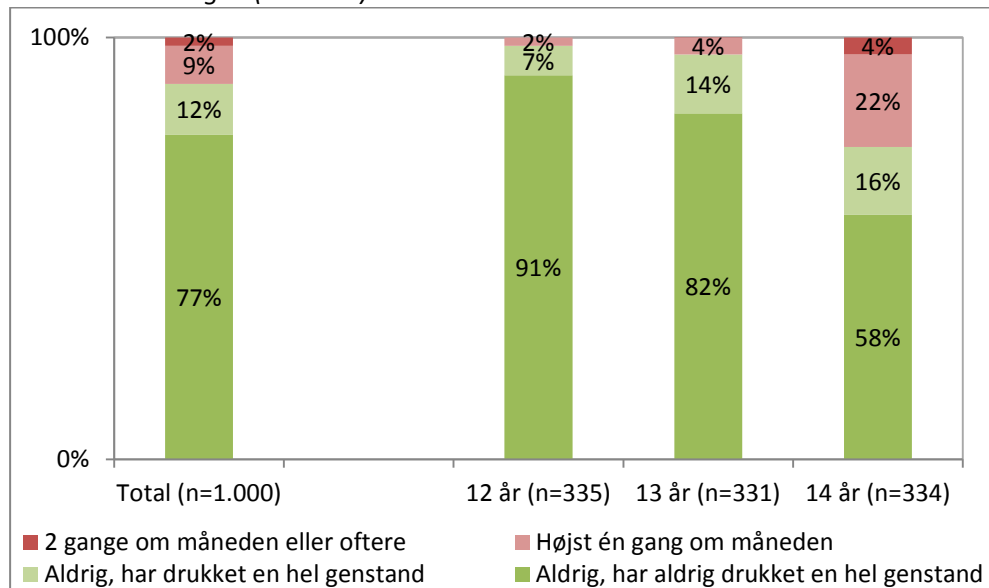
Synes 12-14-årige, at jævnaldrende i Danmark drikker for meget alkohol?

Figur 3.4.

- Knap hver tredje af de 12-14-årige (32 %) mener, at danske unge på deres egen alder drikker for meget alkohol – heriblandt flere piger (37 %) end drenge (26 %).
- Andelen af børn, der mener, at danske unge på deres egen alder drikker for meget alkohol, er 18 % blandt de 12-årige, 34 % blandt de 13-årige og 43 % blandt de 14-årige.

Hvor ofte drikker børn alkohol?

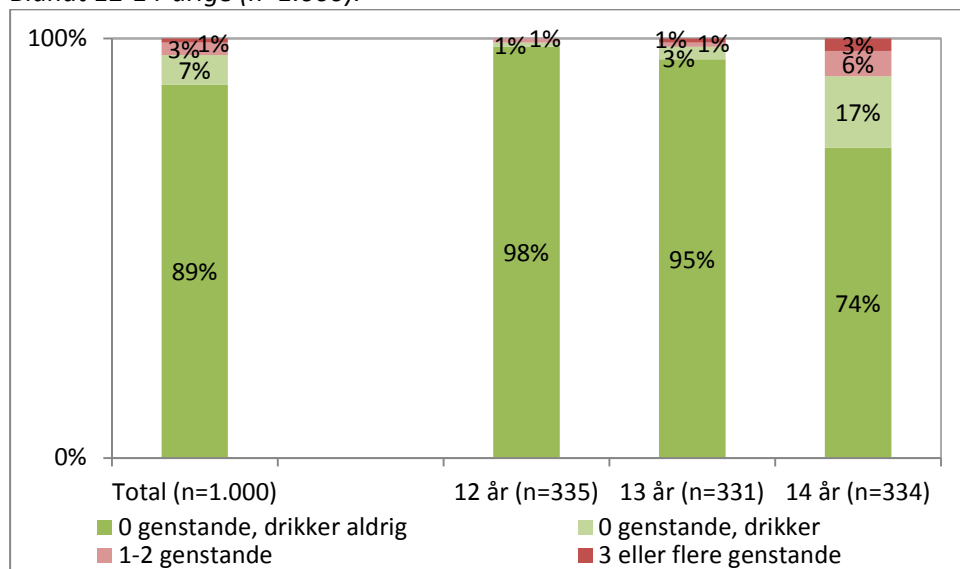
Figur 3.1. *Hvor tit drikker du alkohol?
Blandt 12-14-årige* (n=1.000).*

*Ingen signifikant forskel på køn eller region.

Hvor mange genstande drikker børn?

Figur 3.2. *Antal genstande på en typisk uge.
Blandt 12-14-årige (n=1.000).*

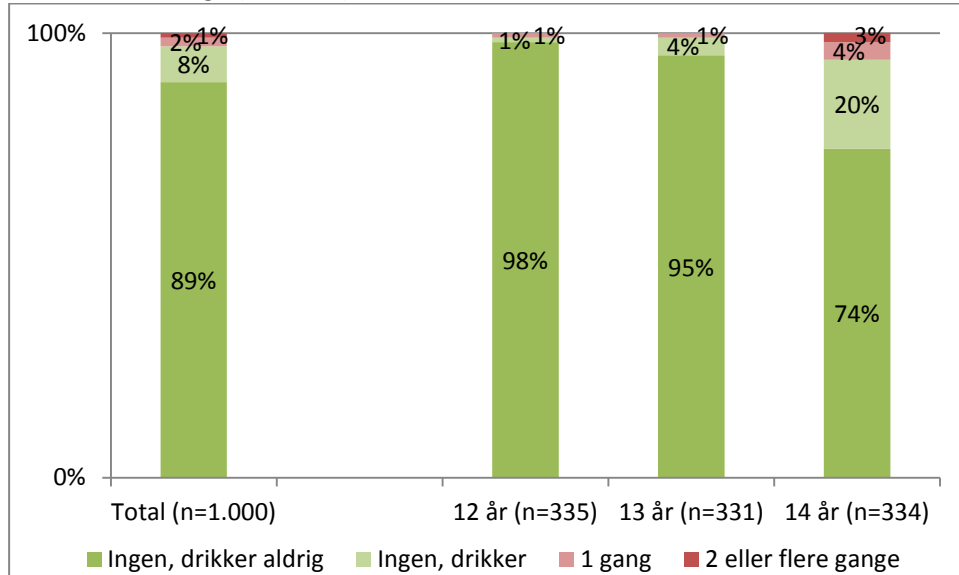

*Ingen signifikant forskel på køn eller region.

Hvor mange børn drikker mere end fem genstande ved samme lejlighed?

Figur 3.3. Tænk tilbage på den seneste måned. Hvor mange gange har du drukket mere end 5 genstande ved samme lejlighed?

Blandt 12-14-årige (n=1.000).

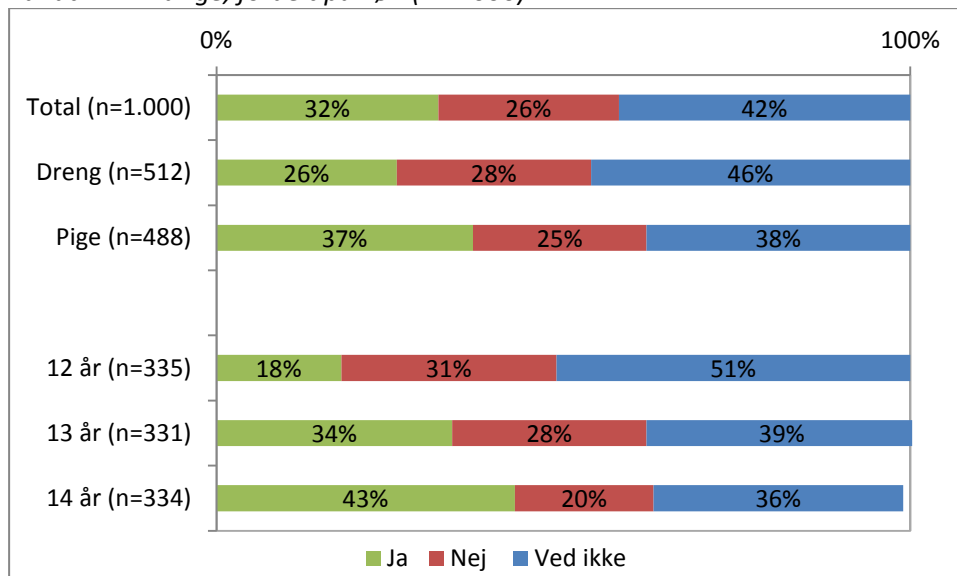

*Ingen signifikant forskel på køn eller region.

Synes 12-14-årige, at jævnaldrende i Danmark drikker for meget alkohol?

Figur 3.4. Synes du, at danske unge på din alder drikker for meget alkohol?

Blandt 12-14-årige, fordelt på køn (n=1.000).

*Ingen signifikant forskel på region.

4. Grunde til at drikke/*ikke* at drikke alkohol

Andre danske undersøgelser viser:

Ifølge en undersøgelse fra 2006 drikker størstedelen af de unge i 9. klasse (14-17 år) for at more sig sammen, og fordi de synes, alkohol smager godt (12).

De vigtigste grunde til at drikke alkohol

Figur 4.1.

- De 12-14-årige, der drikker alkohol, er blevet bedt om at angive de vigtigste grunde til, at de drikker alkohol. De vigtigste grunde til at drikke alkohol er:
 - 1) at det er sjovt og festligt (21 %)
 - 2) at det er socialt/hyggeligt (18 %)
 - 3) at det smager godt/nydelse (17 %)

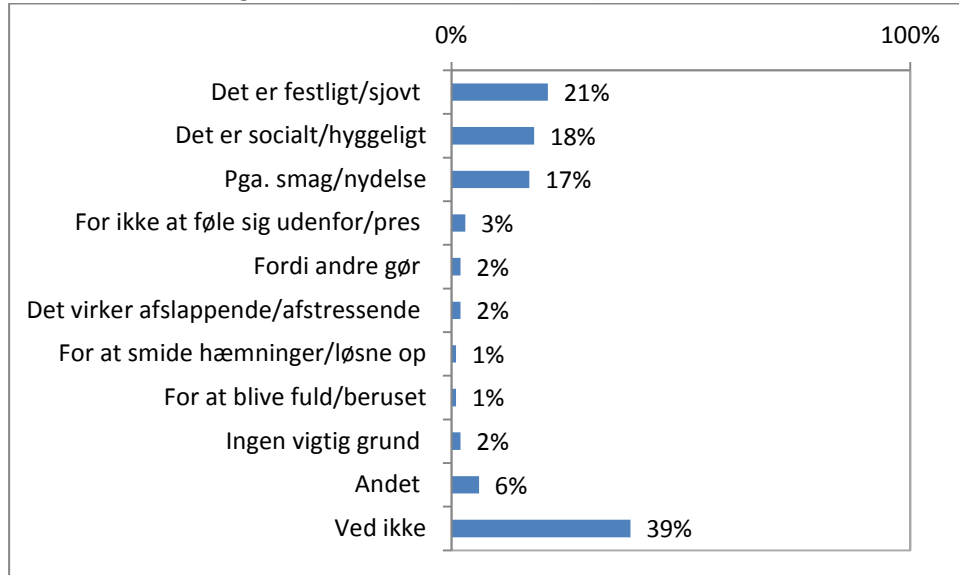
De vigtigste grunde til *ikke* at drikke alkohol

Figur 4.2.

- De 12-14-årige, der *ikke* drikker alkohol er blevet bedt om at angive de vigtigste grunde til, at de *ikke* drikker alkohol. De vigtigste grunde til *ikke* at drikke alkohol er:
 - 1) at det er forkert, at børn og unge drikker (39 %)
 - 2) at man ikke må drikke for ens forældre (35 %)
 - 3) at ens venner ikke drikker alkohol (30 %)
- Blandt de 11 %, der har angivet andre grunde til *ikke* at drikke alkohol, angiver flest, at de ikke drikker alkohol, fordi de enten synes, at de endnu er for unge til det, eller fordi de ikke har haft lyst.

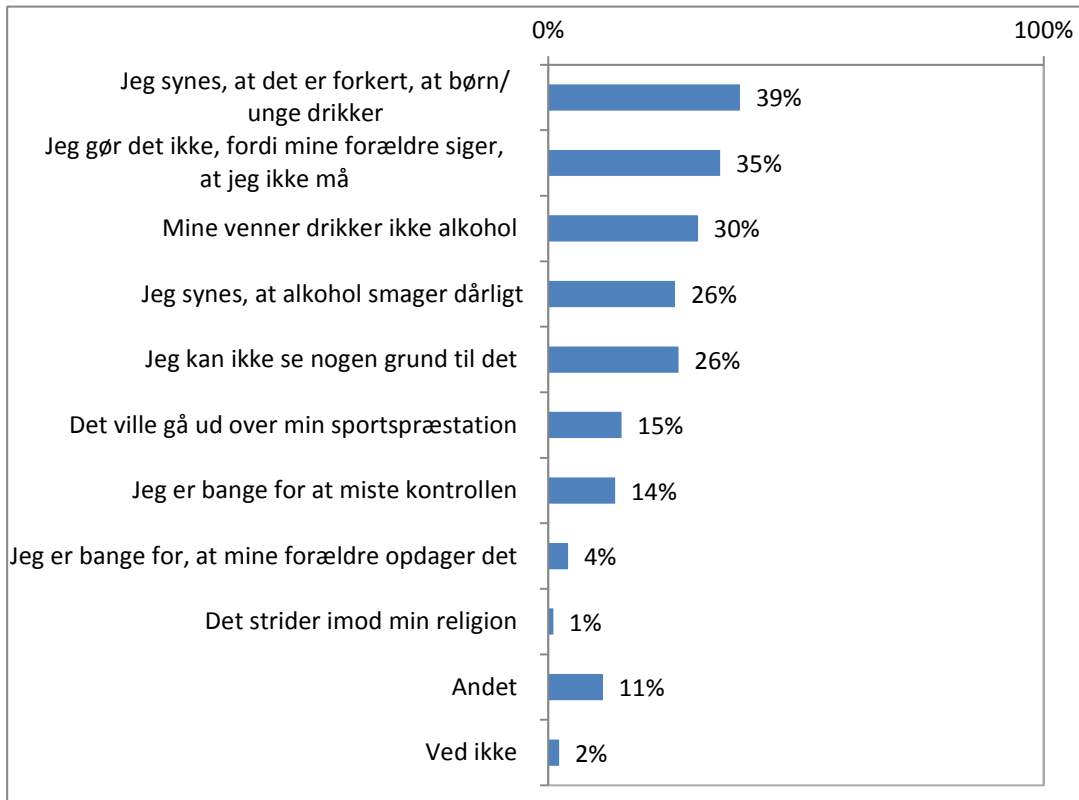
De vigtigste grunde til at drikke alkohol

Figur 4.1. *Hvad er de vigtigste grunde til, at du drikker alkohol?
Åben svarkategori, der er omkodet til kategorier. Det var muligt, at angive flere svar.
Blandt de 12-14-årige, der drikker alkohol (n=104).*

De vigtigste grunde til *ikke* at drikke alkohol

Figur 4.2. *Hvad er de vigtigste grunde til, at du ikke drikker alkohol?
Det var muligt, at angive flere svar.
Blandt de 12-14-årige, der ikke drikker alkohol (n=890).*

5. Alkohol som en social aktivitet

Andre danske undersøgelser viser:

Ifølge en undersøgelse fra 2006 drikker 92 % af de unge i 9. klasse (14-17 år) oftest alkohol sammen med en vennegruppe, mens 4 % oftest drikker med deres forældre. 18 % af de unge har ofte eller af og til prøvet at drikke mere alkohol, end de har haft lyst til, og 56 % har følt sig presset til at drikke alkohol (12).

Hvem er børn typisk sammen med, når de drikker alkohol?

Figur 5.1.

- Hovedparten af de 12-14-årige (65 %), der drikker alkohol, er sammen med deres venner, når de drikker alkohol.
- 44 % er sammen med deres forældre, 6 % er sammen med deres søskende, og 2 % er typisk alene, når de drikker alkohol.

Oplevet pres til at drikke alkohol

Figur 5.2.

- En femtedel af de 12-14-årige (20 %), der drikker alkohol, har oplevet at blive presset af deres venner til at drikke mere alkohol, end de har haft lyst til.

Figur 5.3.

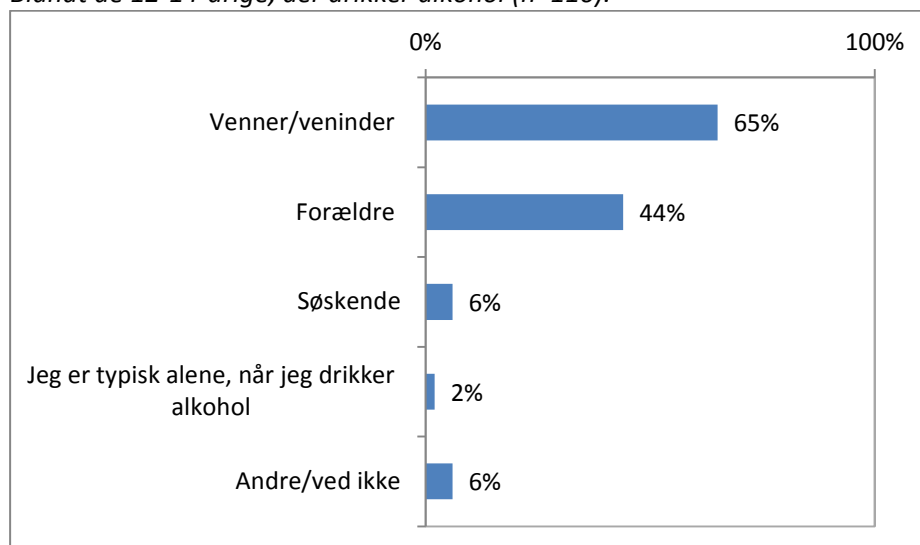
- 5 % af de 12-14-årige, der *ikke* drikker alkohol, har oplevet at blive presset af deres venner til at drikke alkohol.

Hvem er børn sammen med, når de drikker alkohol?

Figur 5.1. Hvem er du typisk sammen med, når du drikker alkohol?

Det var muligt, at angive flere svar.

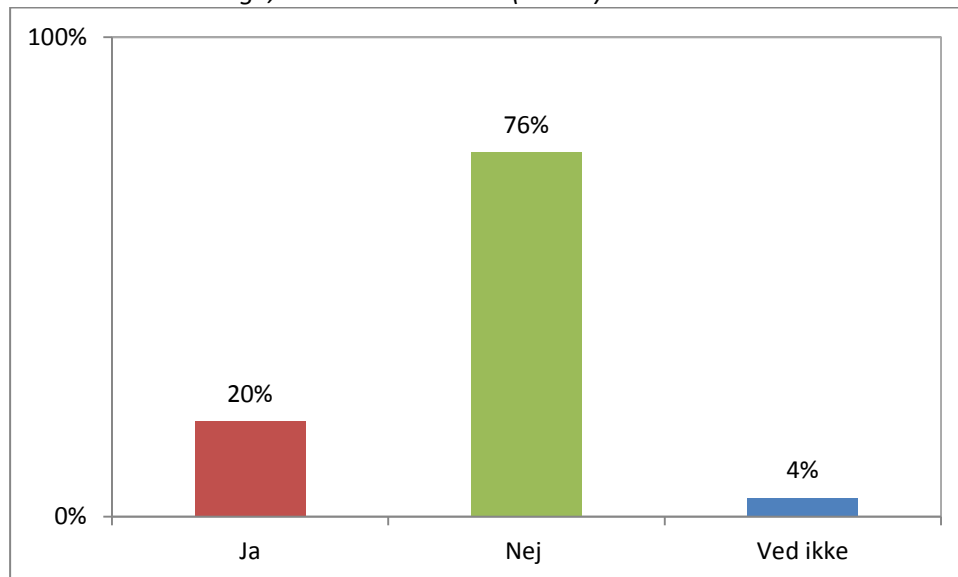
Blandt de 12-14-årige, der drikker alkohol (n=110).

Oplevet pres til at drikke alkohol

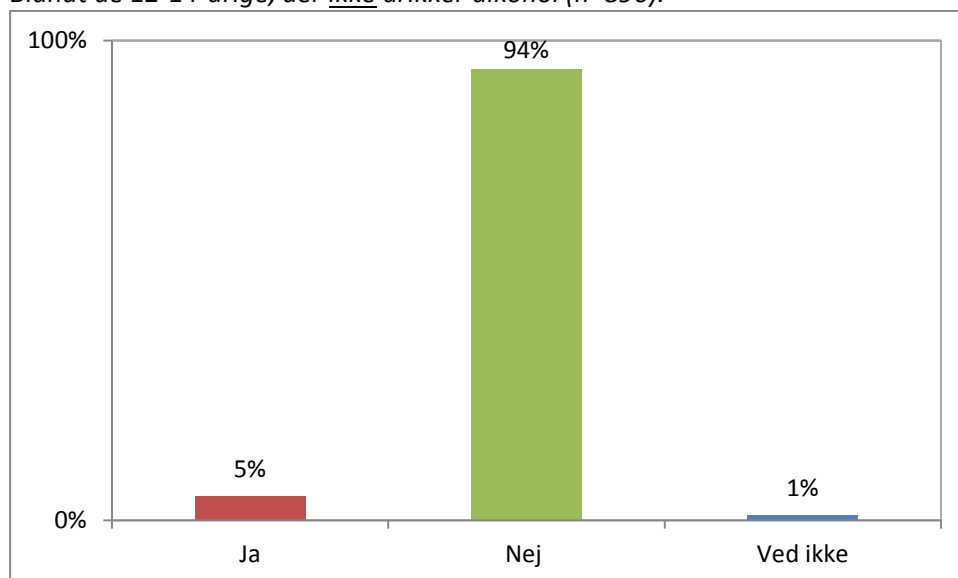
Figur 5.2. Har du oplevet, at veninder/venner har forsøgt at presse dig til at drikke mere alkohol, end du har haft lyst til?

Blandt de 12-14-årige, der drikker alkohol (n=110).

Figur 5.3. Har du oplevet, at veninder/venner har forsøgt at presse dig til at drikke alkohol?

Blandt de 12-14-årige, der ikke drikker alkohol (n=890).

6. Forældres holdninger og indflydelse på børns alkoholvaner

Andre danske undersøgelser viser:

En undersøgelse fra 2003 fandt, at 35 % af eleverne i 7. klasse gerne må drikke alkohol for deres forældre (13). Tal fra 2006 viser, at det samme gælder for 79 % af eleverne i 9. klasse, og størstedelen af disse aftaler sammen med forældrene hvor meget og hvornår, der må drikkes (14). De fleste danske unge i henholdsvis 7. klasse (93 %) og 9. klasse (75 %) ønsker, at deres forældre skal blande sig i deres alkoholvaner (12;13).

Aftaler om alkoholdebut med forældre

Figur 6.1.

- Knap en tredjedel (31 %) af børn mellem 12 og 14 år må drikke alkohol for deres forældre, når de er mellem 15 og 16 år gamle.
- 7 % af børn må drikke inden de er fyldt 15 år, mens 9 % først må drikke alkohol, når de er over 16 år.
- Lidt over halvdelen (53 %) af 12-14-årige har ingen aftale med deres forældre om, hvor gamle de skal være for at måtte drikke alkohol.

Betydningen af forældres holdning til alkoholindtag

Figur 6.2.

- 32 % af børn mellem 12 og 14 år drikker ikke alkohol, fordi deres forældre ikke vil have det.
- Næsten halvdelen (48 %) drikker ikke alkohol, uanset forældrenes holdning.
- Hver tiende barn kender ikke deres forældres holdning til, hvor meget alkohol, de må drikke.

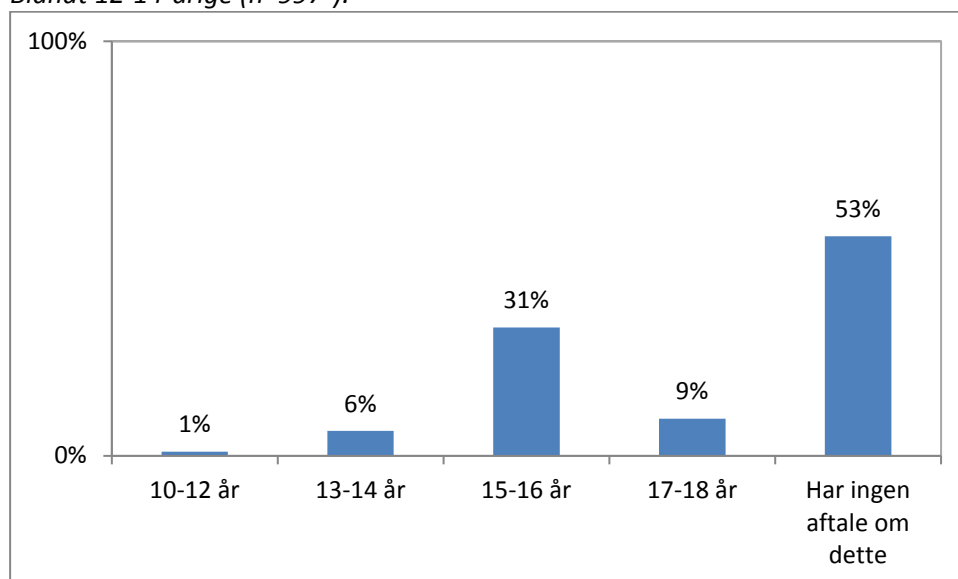
Hvad synes unge om, at forældre blander sig i deres drikkevaner?

Figur 6.3.

- Blandt de 12-14-årige synes 65 %, at det er godt eller meget godt, at deres forældre blander sig i deres alkoholvaner, mens meget få er imod dette (3 %).

Aftaler om alkoholdebut med forældre

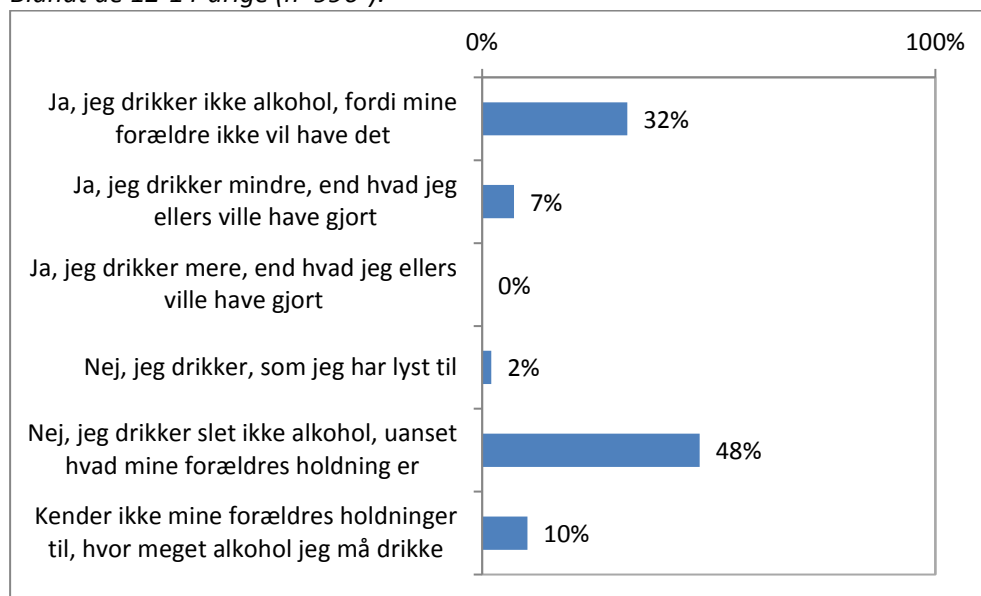
Figur 6.1. Ifølge dine forældre, hvornår må/måtte du begynde at drikke alkohol?
Blandt 12-14-årige (n=997⁵).

Betydningen af forældres holdning til alkoholindtag

Figur 6.2. Betyder dine forældres holdning til, hvor meget alkohol du må drikke, noget for dit alkoholindtag?

Blandt de 12-14-årige (n=996⁶).

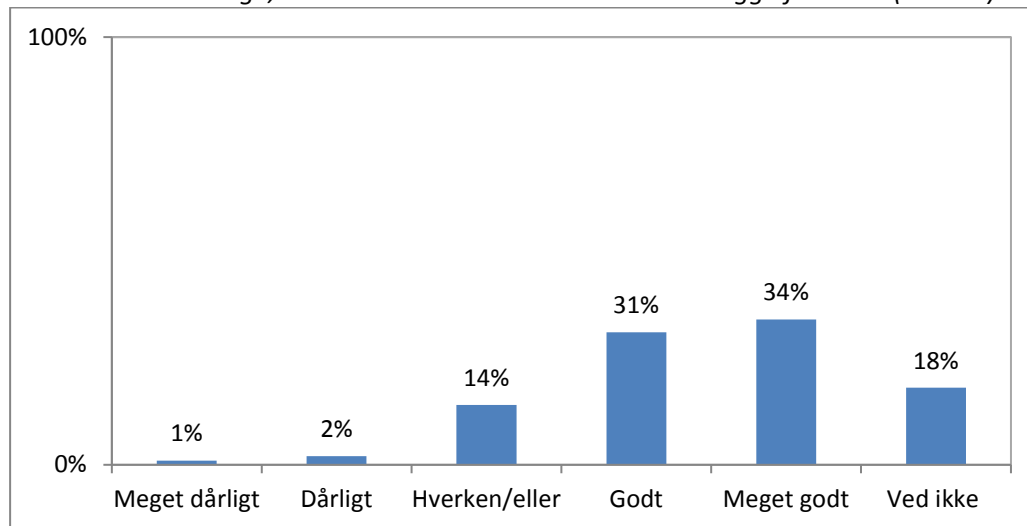
⁵ Respondenter, der har angivet alder 30, 78 eller 90 (n=3) er ekskluderet fra analysen.

⁶ Respondenter, der har angivet, at de er flyttet hjemmefra eller ikke bor med deres forældre (n=4), er ekskluderet fra denne analyse.

Hvad synes unge om, at forældre blander sig i deres alkoholvaner?

Figur 6.3. *Hvad synes du om, hvis dine forældre blander sig i, hvor meget alkohol du drikker/ikke drikker?*

Blandt de 12-14-årige, der enten bor hos den ene eller hos begge forældre (n=996⁷).

⁷ Respondenter, der har angivet, at de er flyttet hjemmefra eller ikke bor med deres forældre (n=4), er ekskluderet fra denne analyse.

7. Kendskab og holdninger til aldersgrænser for køb af alkohol

Andre danske undersøgelser viser:

En undersøgelse fra 2010, med data fra 2008, viser, at en stor del af især de lidt ældre unge har kendskab til aldersgrænsen for salg af alkohol. 68 % af de unge 12-årige og 94 % af de unge 15-årige ved, hvor gammel man skal være, for at købe alkohol i en butik (14).

Børns kendskab til aldersgrænser for køb af alkohol

Aldersgrænsen for køb af alkohol i butikker er 16 år for alkohol op til 16,5 % og 18 år for alkohol på 16,5 % eller mere. Ved køb af alkohol på restauranter (f.eks. diskoteker, barer, restauranter) skal man være 18 år, uanset alkoholprocent.

Figur 7.1.

- 56 % de 12-14-årige angiver korrekt, at man skal være fyldt 16 år for at købe alkohol **op til 16,5 % i en butik.**
- 77 % af de 12-14-årige ved, at man skal være fyldt 18 år for at købe alkohol **over 16,5 % i en butik.**
- 64 % af de 12-14-årige angiver korrekt, at man skal være fyldt 18 år for at købe alkohol **op til 16,5 % på en bar i byen**, mens 12 % tror, at man blot skal være 16 år.
- 79 % af de 12-14-årige ved, at man skal være 18 år for at købe alkohol **over 16,5 % på en bar i byen.**

Figur 7.2.

- 35 % af 12-14-årige kan korrekt angive alle aldersgrænserne for køb af alkohol.

Holdninger til 18-årsaldersgrænse for køb af alkohol

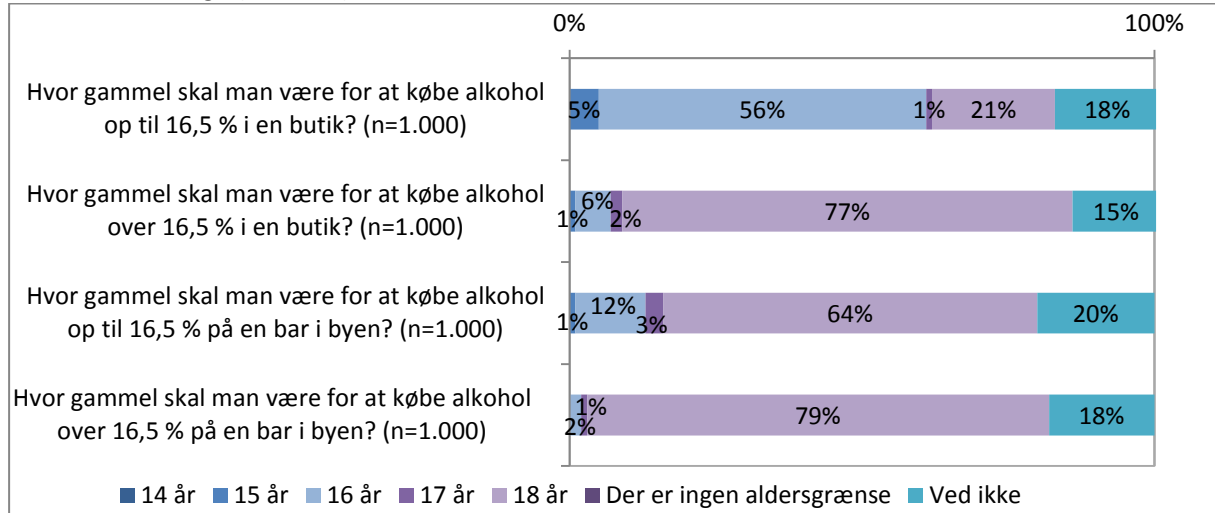
Figur 7.3.

- Der er nogenlunde lige så mange børn mellem 12 og 14 år, der synes, at det skal være helt forbudt for børn og unge under 18 år at købe alkohol (36 %), som børn, der mener, at det *ikke* skal være forbudt at købe alkohol, når man er under 18 år (39 %).
- En fjerdedel af børn ved ikke, hvad deres holdning er til aldersgrænsen for køb af alkohol.

Børns kendskab til aldersgrænser for køb af alkohol

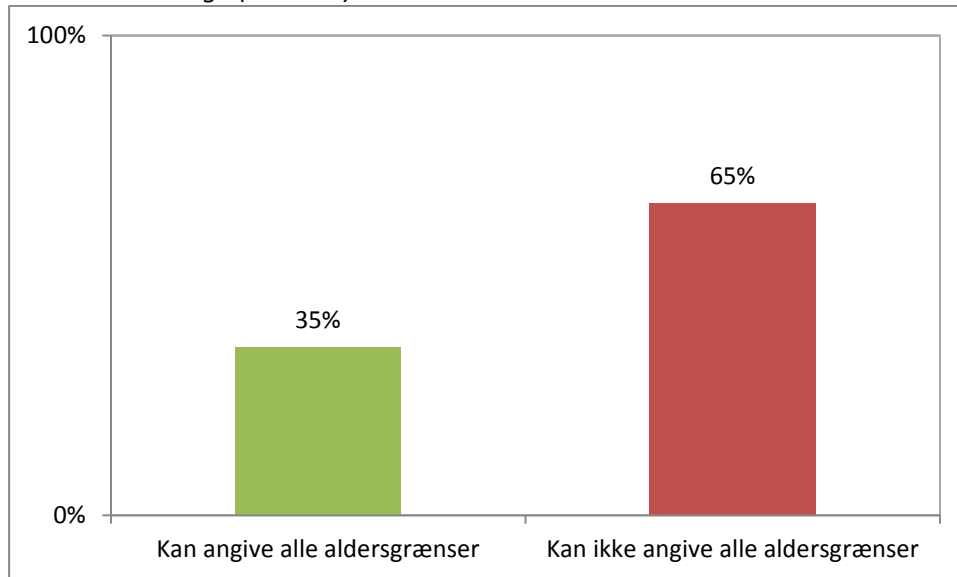
Figur 7.1. *Hvor gammel skal man være for at købe alkohol henholdsvis over og under 16,5 % i en butik eller på en bar i byen?*

Blandt 12-14-årige (n=1.000).

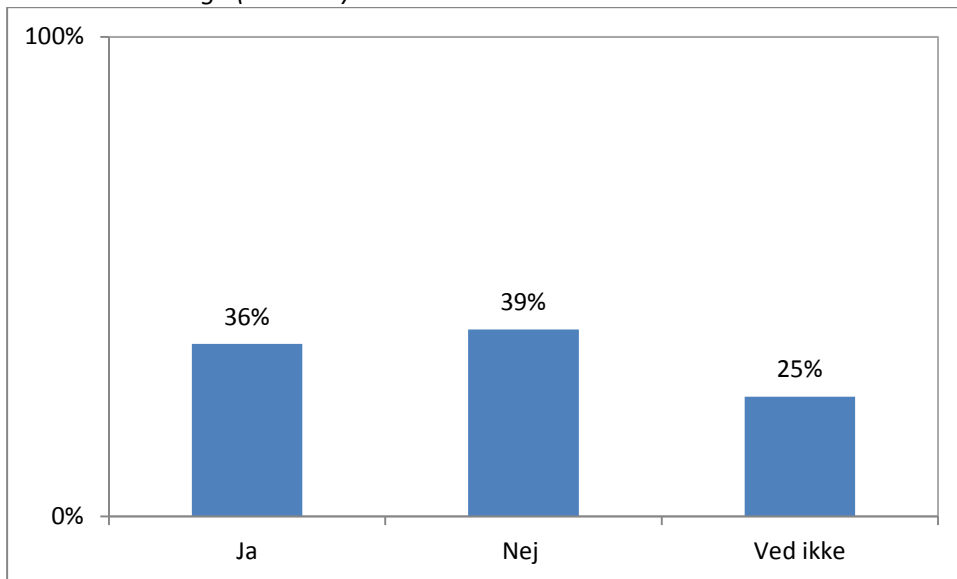
Figur 7.2. *Andelen af børn, der kan/ikke kan angive alle aldersgrænserne for køb af alkohol.*

Blandt 12-14-årige (n=1.000).

Holdninger til 18-årsaldersgrænse for køb af alkohol

Figur 7.3. Mener du, at det skal være helt forbudt for børn og unge under 18 år at købe alkohol? Blandt 12-14-årige (n=1.000).

8. Unges kendskab til risici ved alkoholforbrug

Andre danske undersøgelser viser:

Den danske befolkning har generelt et begrænset kendskab til de sundhedsmæssige risici ved at drikke alkohol. Eksempelvis viser en undersøgelse fra 2009, at kun 6 % af danskerne mellem 18 og 74 år ved, at brystkræft er associeret med et højt alkoholindtag (15).

Børns viden om sundhedsrisikoen ved alkohol

Figur 8.1.

- 86 % af de 12-14-årige er enige/meget enige i, at der er en sundhedsskadelig risiko ved at drikke alkohol.

Børns kendskab til alkoholrelaterede sygdomme

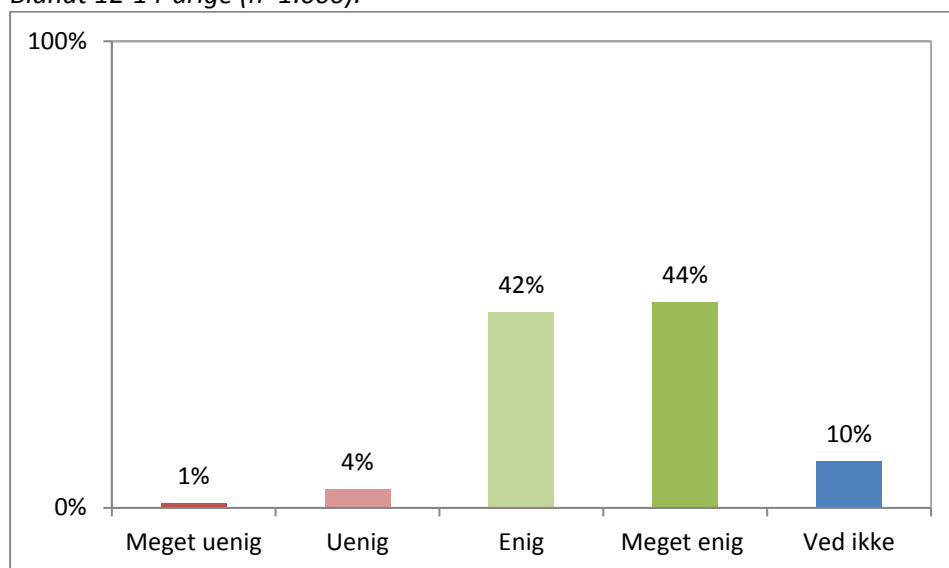
De 12-14-årige blev i et åbent spørgsmål bedt om at notere, hvilke sygdomme, de mener, at et stort alkoholindtag kan medføre. Deres svar blev herefter grupperet.

Figur 8.2.

- Knap en tredjedel af de 12-14-årige (29 %) mener, at et stort alkoholindtag kan medføre leverskader.
- Derudover har 8 % angivet, at de mener, at et stort alkoholindtag kan forårsage henholdsvis
 - kræft
 - hjerne-/nerveskader
 - Alkoholafhængighed /-forgiftning.
- 54 % har ikke nogen forslag til, hvilke sygdomme et stort alkoholforbrug kan medføre.

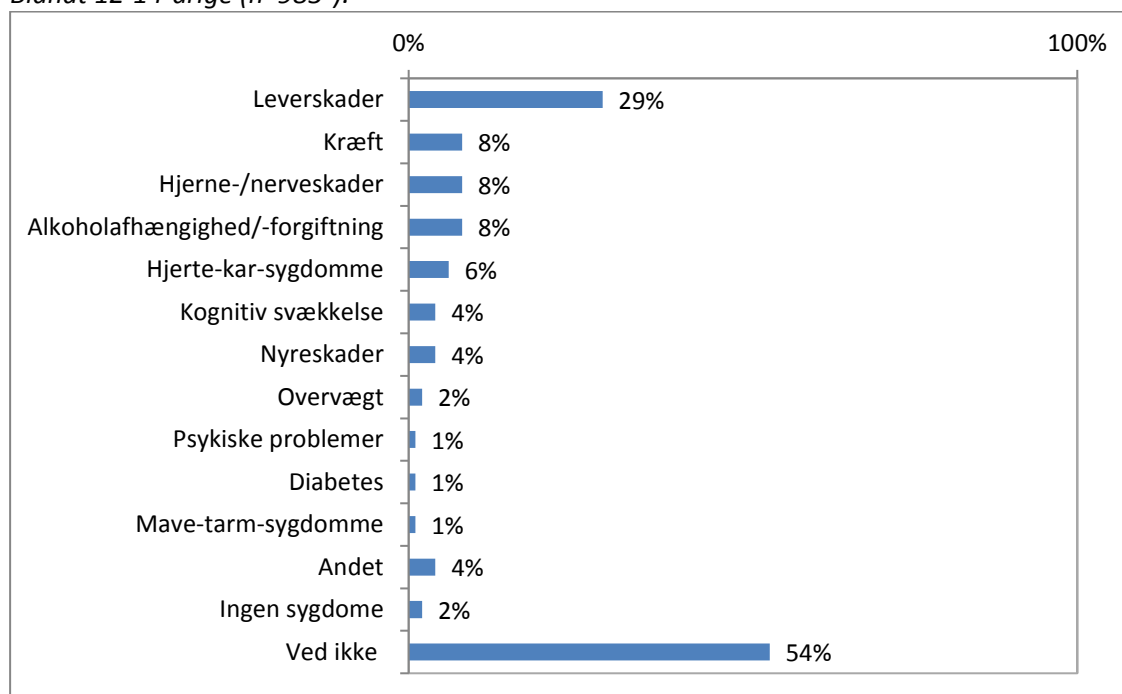
Børns viden om sundhedsrisikoen ved alkohol

Figur 8.1. Hvor enig/uenig er du i, at der er en sundhedsskadelig risiko ved at drikke alkohol? Blandt 12-14-årige (n=1.000).

Børns kendskab til alkoholrelaterede sygdomme

Figur 8.2. Hvilke sygdomme mener du, at et stort alkoholindtag kan medføre? Blandt de 12-14-årige. Åben svarkategori, der er omkodet til kategorier. Det var muligt, at angive flere svar. Blandt 12-14-årige (n=983⁸).

⁸ Respondenter, der har angivet svar, som enten ikke omhandler en sygdom eller som ikke specificerer sig til særlig(e) sygdomme (n=17), er ekskluderet fra denne analyse.

10. Metode

Denne rapport er baseret på data fra en undersøgelse blandt 1.000 børn i alderen 12-14 år fra Danmark. Data er indsamlet af analysebureauet TNS Gallup A/S i perioden 3. februar til 9. marts 2014 og er nationalt repræsentativt på køn, alder og landsdel (øst/vest). Dataindsamlingen er foretaget ved hjælp af et webbaseret spørgeskema, og respondenternes forældre har givet tilladelse til deres børns deltagelse i undersøgelsen. Alle data om de 12-14-årige er selvrapporterede.

Denne rapport omhandler udelukkende børns alkoholvaner, selvom der under dataindsamlingen yderligere blev spurgt ind til respondenternes solarievaner. Data herom er afrapporteret i rapporten "Børn og unges solarievaner 2013", der er offentliggjort på www.skrunedforsolen.dk.

Repræsentativitet

Data er blevet indsamlet via kvoter, som er en sammensætning af data – f.eks. piger i alderen 12-14 år fra Østdanmark – der svarer til den nationale sammensætning. Denne metode har sikret en national repræsentativ fordeling af respondenter i forhold til:

- Køn (dreng/piger)
- Alder (12-14 år)
- Landsdel (Østdanmark/Vestdanmark⁹)

Rekruttering af deltagere

Undersøgelsens respondenter er forældrekrutterede. Det vil sige, at de er blevet inviteret til undersøgelsen gennem deres forældre, som blev kontaktet pr. e-mail via Gallups forskellige adressebaser. Potentielle deltagere blev informeret om, at undersøgelsen blev gennemført på vegne af en ikke kommerciel virksomhed/organisation, og at resultaterne vil blive brugt til forskning og forebyggelse. Desuden blev deltagerne gjort opmærksomme på, at de, ved at besvare spørgeskemaet, deltog i lodtrækningen om et gavekort.

Spørgeskemaet

Spørgeskemaet er udviklet af evalueringsenheden i Kræftens Bekæmpelse og TrygFondens alkoholkampagne 'Fuld af liv'. Inspiration til spørgsmålsudviklingen og visse begrebsdefinitioner er bl.a. fået fra Statens Institut for Folkesundhed (SIF), Projekt unge og alkohol (PUNA), Børnerådet og Kræftens Bekæmpelses barometerundersøgelse samt MULD-rapporter.

⁹ Region Syddanmark, Midtjylland og Nordjylland ligger i Vestdanmark, mens region Sjælland og Hovedstaden ligger i Østdanmark.

Svarprocent

Gallup indsamlede data fra i alt 3.000 respondenter i alderen 12-25 år. I denne rapport inddrages kun data fra den yngre aldersgruppe, altså de 12-14-årige. Data fra unge mellem 15 og 25 år er at finde i rapporten "Unge alkoholvaner i Danmark 2014" på www.fuldafliv.dk.

Der blev i alt inviteret 23.930 unge i alderen 12-25 år til undersøgelsen. Gallup udsendte af to omgange påmindende e-mails, og grupper, som var særlig svære at nå, blev telefonisk påmindet om deltagelse. I alt blev spørgeskemaet besvaret af 3.796 personer. Efter rensning og eliminering af overskydende interview fra opfyldte kvoteceller endte der med at være 3.000 besvarelser – herunder 1.000 besvarelser fra 12-14-årige respondenter og 2.000 besvarelser fra 15-25-årige respondenter.

Tabel 11.1. Svarprocenter

	Antal personer (svarprocent)	Frafald
Inviterede til undersøgelsen	23.930	20.134 besvarede ikke spørgeskemaet.
Respondenter, der har besvaret spørgeskemaet	3.796 (15,7 %)	796 blev ekskluderet (opfyldt kvote)
Respondenter, der opdeles og bruges i to undersøgelser	3.000 (12,3 %)	2.000 blev brugt i en anden rapport (15-25-årige respondenter)
Respondenter i datasæt, der er anvendt i denne rapport	1.000	

Bortfaldsproblematikker ved webundersøgelser

Webbaserede undersøgelser bliver oftere og oftere anvendt til indsamling af data til befolkningsrepræsentative undersøgelser. Denne slags undersøgelser er nyere end postale og telefoniske undersøgelser og har visse fordele, men også nogle svagheder. En fordel ved webundersøgelser er, at de både er billigere og hurtigere at gennemføre end postale undersøgelser og telefoninterviews. Dog bliver svarprocenten for webundersøgelser generelt lavere end for andre former for undersøgelser (16). Det gør det sværere at udelukke, at 12-14-årige, der vælger at deltage i en undersøgelse som denne, adskiller sig fra 12-14-årige i den generelle danske befolkning.

Der er forhold ved undersøgelsen, der kan skabe både en under- såvel som en overrapportering af 12-14-åriges alkoholforbrug. Det, at respondenterne er forældrekrutterede, kan betyde, at der kan være tale om en underrapportering. Det er muligt, at forældrene har siddet med, når skemaet skulle udfyldes, hvilket kan have påvirket børnenes besvarelser vedrørende deres alkoholforbrug. Det kan også tænkes, at sundhedsbevidste forældre med et godt forhold til deres børn i højere grad vil lade deres børn deltage i undersøgelsen end forældre, der har problemer med at kontrollere deres barns alkoholforbrug.

Det kan også give en underrapportering af de 12-14-åriges alkoholforbrug, hvis respondenterne svarer det, de tror, at afsenderen gerne vil høre – at børn ikke drikker alkohol.

Der er også forhold, der i højere grad taler for, at de 12-14-åriges alkoholforbrug kan være overrapporteret. Kun 1 % af de 12-14-årige nævner deres religion som årsag til, at de ikke drikker. Det tyder derfor på, at børn med muslimsk baggrund er underrepræsenteret i undersøgelsen, hvilket kan få andelen af 12-14-årige børn, der drikker alkohol, til at se højere ud, end den reelt er.

En kombination af en større studiepopulation og en ihærdig indsats for at nå ydergrupper – både de børn, der slet ikke drikker alkohol og de børn, der modsat har et større alkoholforbrug end jævnaldrende – kunne have mindsket den omtalte risiko for en under- og overrapportering. Det havde dog krævet flere ressourcer både økonomisk og tidsmæssigt, end hvad der har været tilgængeligt i forbindelse med gennemførelsen af denne undersøgelse.

Om undersøgelsens tal for 12-14-åriges alkoholforbrug er højere eller lavere, end de reelle tal for alle 12-14-årige, vides ikke, da der ikke er mulighed for at lave en bortfaldsanalyse uden oplysninger om de 12-14-årige, der ikke har deltaget i undersøgelsen. Det, at data er indsamlet via kvoter, gør, at respondenterne er repræsentativt fordelt i forhold til køn, alder og landsdel. Det gør bortfaldsproblematikken mindre alvorlig, selvom den fortsat er eksisterende.

Statistiske analyser

I kapitel 2 og 3 om børns alkohol- og fuldsksdebut samt børns alkoholforbrug er der lavet figurer opdelt på køn, alder og region de steder, hvor der er signifikante forskelle, men i resten af rapporten er der udelukkende foretaget frekvensanalyser over de 12-14-åriges viden, holdninger og adfærd i forhold til alkohol. Det skyldes, at mange spørgsmål kun er stillet til 12-14-årige, der drikker alkohol, og da denne gruppe er meget lille, vil analyser opdelt i mindre grupper være behæftet med stor statistisk usikkerhed. Alle analyser er foretaget i PASW Statistics 18 (SPSS Inc.).

Spørgsmål til undersøgelsen?

Spørgsmål til undersøgelsen, datagrundlag, metode mv. kan rettes til analyse- og evalueringskonsulent Christine Lind Behrens (behrens@cancer.dk), der er ansat ved evalueringsenheden i Kræftens Bekæmpelse og TrygFondens 'Fuld af liv'-kampagne.

Litteratur

- (1) Schutze M, Boeing H, Pischon T et al. *Alcohol attributable burden of incidence of cancer in eight European countries based on results from prospective cohort study*. BMJ 2011;342:d1584.
- (2) WHO, Mangement of Substance Abuse Team. *Global Status Report on Alcohol and Health 2014*. 2014. Geneva, Switzerland, WHO.
- (3) Eliassen M, Becker U, Gronbaek M et al. *Alcohol-attributable and alcohol-preventable mortality in Denmark: an analysis of which intake levels contribute most to alcohol's harmful and beneficial effects*. Eur J Epidemiol 2014 January;29(1):15-26.
- (4) McCambridge J, McAlaney J, Rowe R. *Adult consequences of late adolescent alcohol consumption: a systematic review of cohort studies*. PLoS Med 2011 February 8;8(2):e1000413.
- (5) Pitkänen T, Lyyra A, Pulkkinen L. *Age of onset of drinking and the use of alcohol in adulthood: a follow-up study from age 8–42 for females and males*. Addiction 2005;100.
- (6) Grant BF, Stinson FS, Harford TC. *Age at onset of alcohol use and DSM-IV alcohol abuse and dependence: a 12-year follow-up*. J Subst Abuse 2001;13(4):493-504.
- (7) Hingson RW, Heeren T, Winter MR. *Age at drinking onset and alcohol dependence: age at onset, duration, and severity*. Arch Pediatr Adolesc Med 2006 July;160(7):739-46.
- (8) Hibell B, Guttormsson U, Ahlström S et al. *The 2011 ESPAD Report - Substance Use among Students in 36 European Countries*. The Swedish Council for Information on Alcohol and other Drugs (CAN), The European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (EMCDDA), Council of Europe, Co-operation Group to Combat Drug Abuse and Illicit Trafficking in Drugs (Pompidou Group); 2012.
- (9) Hibell B, Guttormsson U, Ahlström S et al. *The 2007 ESPAD Report - Substance Use among Students in 35 European Countries*. The Swedish Council for Information on Alcohol and other Drugs (CAN) The European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (EMCDDA) Council of Europe, Co-operation Group to Combat Drug Abuse and Illicit Trafficking in Drugs (Pompidou Group); 2009.
- (10) Gundelach P, Järvinen M, Demant J, Østergaard J. *Unge, fester og alkohol*. København: Akademisk Forlag; 2006.
- (11) Statens Institut for Folkesundhed. *Skolebørnsundersøgelsen 2014*. 2014. Statens Institut for Folkesundhed.
- (12) Børnerådet. *350 unges forhold til alkohol*. 2006. Børnerådet.
- (13) Børnerådet. *Teenagere og alkohol*. 2003. Børnerådet.
- (14) Marosi K. *Undersøgelse af de 11-15 åriges livstil og sundhedsvaner 1997-2008*. København: Sundhedsstyrelsen; 2010.
- (15) Nyhedernes Tænketaank Mandag Morgen, TrygFonden. *Fremtidens Alkoholpolitik - Ifølge Danskerne*. København, Kgs. Lyngby: Nyhedernes Tænketaank Mandag Morgen og TrygFonden; 2009.

- (16) Dobrow MJ, Orchard MC, Golden B et al. *Response audit of an Internet survey of health care providers and administrators: Implications for determination of response rates.* J Med Internet Res 2008;10(4):e30.

I denne rapport kortlægges 12-14-åriges erfaringer med alkohol i Danmark 2014. Rapporten er baseret på data fra en webbaseret spørgeskemaundersøgelse blandt 1.000 unge i alderen 12-14 år. Data er nationalt repræsentativt i forhold til køn, alder og landsdel.

I rapporten kortlægges blandt andet 12-14-åriges:

- Alkoholdebut og forbrug
- Motiver for at drikke/ikke at drikke alkohol
- Forældres rolle i forhold deres børns alkoholvaner
- Kendskab til aldersgrænser for køb af alkohol samt sundhedsrisici ved alkoholforbrug

Rapporten er udarbejdet af evalueringenheden hos Kræftens Bekæmpelse og TrygFondens Alkoholkampagne 'Fuld af liv'.

Fuld af liv
Kræftens Bekæmpelse og
TrygFondens alkoholkampagne
Strandboulevarden 49
2100 København Ø
Tlf.: 35 25 75 00
www.fuldafliv.dk